

Begravning.
L. U. F. Frågelista nr 70.

Sti någon var död spreds man från man, eller om det inträffat på söndagen från predikstolen, för folk besökte ju kyrkan för mer än nu.

Ingen särskild person här i trakten gick omkring och talade om att någon dött.

Bevattningar började införas i tidningar, när de blev lite mer allmänna eller för en 50 år sedan. Det var de mer välsituerade, som började. I början var det inte så allmänt som nu. Tryckta begravningskort började utskickas här i Follsta, när mina föräldrar dog. Min mor dog 1896 och min far 1902. När mor dog, lät far kyrka

bygdningskort. Till begravningen
bjöds hela byalaget samt släktingar,
som bodde utan för. Till begravningen
bjöds alla i byn utan de andra fattiga,
som blev bjudna sedan. Det var ju många
av de fattiga, som inte hade kläder, så
de kunde gå.

Stödfallet beklagades för de an-
höriga, när de kom till begravningen
de sa: "Jag får beklaga sorgen".

Den döde.

Jag kan inte minnas, att någon bän-
läste över den döde förrän vid be-
gravningen.

Pengar lades på ögonlocken och
en psalmbok eller bibel under hakan,
för att munnen inte skulle gå upp.
På ögonen lades en en- eller två krona.

Det skulle vara en silverpeng. Den
dubbel t. t. en handdubbel lades över
ansiktet.

Om någon lämplig bod fanns, lades
liket på en soffplask efter dödsfallet
dit och placerades på 2 bänkar, för att
rättarna ej skulle röra liket. Hade de
något överskott, som ej gagnades, lades
det, att de bar upp liket dit. Tvätts-
ningen brukade äga rum, när kistan
blev färdig, då liket omedelbart lades
dit.

Tvättningen utfördes av något
gammalt fruntimmer inom byn, så
det var inte av byns folk. Tvättningen
skedde på soffplasket. Inget särskilt
bräde för byn fanns.

Den dödes liadod bars ut. Hade

den döde haft någon smittsam sjukdom,
så brändes aus upp.

Svepning.

Den som kräddat liket utförde svep-
ningen med hjälp av husets folk. Till
svepning användes hemvävt linne. Jag
känner ej till, att boudgummskyddan an-
vänts till svepning eller att kläder lagts
undan. Den döde lades ej fullt på-
klädd i kistan. Så snart kistan var
färdig, lades liket i den. I kistan
lades en del grönt och blommor. Vår-
defulla ringar togs av liket, men här
på vandbyggden hade de sällan något
värdefullt på sig.

Likrummet pryddes med färskt
gräs. Lakan hängdes för fönstren
i likrummet, men det gjorde inte m.

Kristan gick stå på kackor, till den
bars fram, när begravningsdagen var
inne. Kristan ställdes då i en läral
om sommaren av työrkar. Om vintern
men även på sommaren kunde salen
vara av granar. Jag minns ej att ljus
tändes vid kristan.

Det förkom att de som ville gick
på och se liket, innan locket sluvva-
des på. Det var på begravningsdagen,
strax innan de skulle gå till kyrkan.
Ingen fick vaka förkom.

Kristan var i allmänhet svart.
På färger hade strökt stätt stenkob,
innan färger lackat. Några järn-
beslag fanns ej, förän de täyade
kåpa kistor. Här liiver hade
blåmål och en farbror till mig kistor,

och de målade dem också. Den fjärde
fabriksgjorda kistan här var för min
far. Han slog på lasarettet i Växjö
år 1902, så då köpte jag kista i Växjö.
Jag frågade min farbror, om han ville
göra en, men det ville han inte utan
så, så det fanns färdiga i Växjö.

Kyrusprån lade också smickarna
i botten på kistan.

Kistan blev löst begravningsdag.
Ingen särskild beständig person fanns
hitt så skruva fast locket. Jag minns
bara skruvar på kistan. På falliga
ställen hade de bara spikar.

Även en del skogsställen, dit det
inte fanns körväg, måste lik bäras.
Köran här fanns inte.

Liken har bärs hit kyrkan här-

ifrån så länge jag minns. Liken kö-
des på vanlig arbetsvagn. När min
farfar var död, lät far göra ett flak,
som målades svart och som var så
långt, att kistan kunde stå på det.
Framtills var det försatt med ett säte.
Sedan användes det i byn, till likvagn.
Köptes. Strax efter det min far var
död köptes likvagn, för hie honom
lånades jag likvagn i Ormesbaga.
Likvagn köptes sedan för byn Tåusby.
Nu har andra byar också likvagnar,
men denna har gått mycket hie län.
Vi lag bypassan hie att köpa likvagn
för, och det som påbades samman-
sköts. Härskar hie likvagnen köles
ej av någon bestämd person. I Hare-
mantorp lånar de likvagn från Tåus-

läyr. Den som här bekräftar särskilt.
Härnämna smyckades ej på särskilt sätt.
Här i byn har likhet ej använts.

8.

Uppfärdsbok.

Prästen läser nu för tillfället. Förr var
det någon inom byn, som läste och
sjöng. Så länge min morfar levde, gjorde
han det också. Han hette Sven Zakrisson
och hade varit bonde och var undan-
tagsman så långt tillbaka, som jag
minns. Han dog 1887. Sedan började
prästen läsa. Hanvisade det var någon
annan inom byn smellan, men det
minns jag inte.

Min morfar läste in psalm boken.
Om sammaren uti visd lärsalen annars
inne. Var det fint väder, så stod de
ute, där liket var placerat. Uppfärds-

lallet hölls, innan kistan spikades
igen.

Liket fördes ut från baden till lä-
saren och granbänken med följande
förs. Jag har aldrig hört att något
kaskades efter kistan.

Heär från Fällsby gick alla i pro-
cession till kyrkan. Det var bara liket,
som kördes. De som sedan skulle
bära gick tre och tre om skjutren,
och efter skjutren kom karlarna och
efter dem kvinnorna. De närmast sör-
jande karlarna gick närmast liket, och
de närmast sörjande kvinnorna nä-
rmast efter karlarna. Flest många
som skulle gå i varje led var ej be-
stämt. Någon gång ständes de upp
sig fyra och fyra, men det blev sedan

ingen ordning. Häreifrån går jag ut
fartfarande till kyrkan. Det är bara
2 1/2 km ner.

Prestar finns, men de gagnas
inte alls. Kyrkan äger dem. De an-
vändas, när det är lite mer bemärkta per-
soner, som skall prästas. Prestarna
har varit så länge jag minns. De fanns,
när min far begravdes, så jag vet inte
hur länge de funnits. Ibland ha
både varit före kistan och ibland en
före och en efter. Införvarter till den
döde tar den, som skall prästas.

Inget gravkors bars med. Det till-
verkas först sedan.

Inga färgängare framför kistan
utom den, som tar prestarna.

Jag har varit med på 2 begravningar,

slår de haft musik här, som gick för
processioner och spelade från begrav-
ningsläutet upp till kyrkan. Det var i
Hövmantag. Det var för en disponent
Smith och för en handlare Petersson.
Det är cirka 10 år sedan de dog. Det
var sorgmarscher, som spelades.

Om det var en soldat, som var
slakt, så var de andra kamraterna sam-
lade och klädda i uniform. Jag har
hört, att de hade gevär med sig och
att de skjutit ned i graven.

Tivvorna följde med ända fram
till graven.

Prästen satte framför kyrkogårds-
porten på en bänk eller på 2 stolar.
Bänken var svartmålad. Prästen och
klockaren gick till porten och vände

sig mot kistan. Och så lyfte bärarna
upp kistan. Klosharen sjöng. Ofla sjöng
han "Jag går mot döden vart jag går"
sunn någon annan psalm. Det var klocka-
ren sjöng, som bestämt psalm, och han
skulle dra ut på den, så den nådde
ända till de kom till gravarna. Nu
prästen och klosharens mötte försam-
ling vid alla begravningar. Bruket att
prästen och klosharen möter försam-
ling ännu, som likt inte är inslätt
i kapellet eller skall förordas inna
i kyrkan.

Jag har hört talas om att sjö-
spillingar likt inte gick föras genom
kyrkogårdens porten utan skulle lyftas
över kyrkogårdsmuren. Det gällde
bara sjöspillingar.

Att begravningsföret gick runt kyr-
kan med birsten har jag ej hört antalas.

Förfortningen ägde men också rum
om söndagarna för hästen. Bika kunde
begravas på vardagar och om ramarna
även andra, då det kunde vara svårt att
ha till hemma så länge. Vanligtvis skedd
förfortningen för högmässan, men någon
gång kunde det ske efter hästen. De som
bood långt ut i den andra ändan av sock-
nen kunde lycka, att de fick ge sig upp
för tidigt för att komma fram till hög-
mässan, som ju förut avslutades kl 10.

Förfortning inne i kyrkan förkom
för, endast när det var någon mera bemärkt
person. Den första jag minns, som förfortes
inne i kyrkan, var min far, men det hade
säkert före honom varit innan. Om det var på

vintern, och kyrkan skulle vämmas upp
belädes 10 kr.

Vid begravnin pryddes kyrkan med
små gran buskar, som sattes i bänkarna,
där kyrkostanna höft sin plats. Även
altaret pryddes med blommor.

Prästen höll en anord begravnings-
tal. Någon gång har det hänt, att vännere
och anhöriga hållit tal inne i kyrkan.
Föreläsningar efter muller-kartningen. Ut-
vidt graven försammles nu tal och psalm-
sång.

När prästen slutat tala, skollades
graven igen. Först gick de närmast när-
jande fram och kartade muller i graven,
och sedan skollades begravningsgårderna
igen den. Det är någon 25 år sedan den
sedan upphörde.

Kristan stod aldrig inne under trägmässan utan bar ut förs.

Begravningsgästerna såte sig i de första bänkarna, om det var plats i dem, annars där det fanns plats. Inga såte under textläsningen.

För långt tillbaka jag minns, har kyrkväktaren utfört sätaringningen. Jag tror det var på fredagar.

Olika klämtningar, om det var en man eller kvinna. För en man klämtades först 3 slag, sedan gjordes ett uppehåll och sedan ytterligare tre klämtningar med stor blomman. Om det var en kvinna klämtades med mellan blomman och för barn med lit blomman. Detta tror jag emmentid ej säga bestämt.

Likföljet gick samma väg hem.

Begravningskalas.

På morgonen serverades mat och kaffe, innan de gick till kyrkan. Efter jordfästningen skulle gästerna sitta vid långbord. Vård var någon av släktlingarna. Prästen tyckte för det mesta. Kalaset hölls i storsalan.

Vid fattigbegravning förbehålls endast kaffe före kyrkfärden.

Gästerna hade förning med sig såran, ostkaka, sötart, kakor och konfekt. Begravningskonfekt köptes de ha för minst 50 år sedan eller mer. Vid förs begravning hade vi konfekt. Men också gäster karameller i en björklåda. Had de smår, så kanske de fick den.

Den som lärt för livet lärde till

och från maten och yngan psalmver

Kalasen brukade hållas på olika
längder på olika ställen. Det lag ju många
hemmar bara att äta middag.

Inten plats lämnades övert.

Begravningskalas i hemmen är
nu ej vanliga, utan nu hållas de på
något hotell eller pensionat i Hvarman-
torp, och då får betalas för antalet
personer, som är med.

Eftermiddagen har förkammit. För
varade en begravning minst 3 dagar.
På tredje dagen työs folkiga, som y va-
rit med färdt och vidare de, som
riat på vägen.

Hjrtvärtaren, som och så var
dögrävarer, hade vint betalt för varje grav
han grävde. I min tid har likhal till

prästen ej försammit.

Skär i Fälskops församling ej insamling till kyrkan, men jag har varit med i andra socknar, ~~och~~ där också församling.

Vid begravning, bröllop och barnslap skänktes till kyrkan.

Inga byar eller gårdar hade egna gravplatser utan fick köpa, om de ville för 50 år. Privat gravplats för familjer grav församling före 1896.

Bakom kyrkan var ej så bröd-samt. all bli begravna.

Här fanns en kyrka framför tor-net, där barn begravas.

Fjälvingar skulle begravas bakom kyrkan.

Inget särskilt fattigkvarter fanns.

Höfjädens barn begravdes vid sidan om
mågan annan. En liten kist gjordes i kan-
ten av gravsten, där kistan sattes in.

Stranför kyrkan var förnämmt att bli
begraven.

Stenarna lades åter ned i gravsten.

Gravarna täjades kläddas med gran-
ris för en 50-60 år sedan. Man sandade
inte i gravsten.

Gravarna ha också grävts i öster-
väster.

Högar som uppkar^(his minne av) för folk som
dött har förskammat. Öster om Halm-
torp på vägen mot Lerbo fanns en hög
av kistlar. Det var en, som hade dött
där. Han hette Mina Länberg.